

Warszawa, dnia 21 października 2013 r.

Poz. 98

**WYTYCZNE NR 9
PREZESA URZĘDU LOTNICTWA CYWILNEGO**

z dnia 21 października 2013 r.

w sprawie dobrej praktyki w zakresie nadzoru instruktorskiego nad uczniem-pilotem w trakcie wykonywania przez niego samodzielnych lotów

Na podstawie art. 21 ust. 2 pkt 16 ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2012 r. poz. 933, z późn. zm.¹⁾) zaleca się, co następuje:

§ 1. 1. Zgodnie z FCL.020 w załączniku I (Część-FCL) do rozporządzenia Komisji (UE) nr 1178/2011 z 3 listopada 2011 r. ustanawiającego wymagania techniczne i procedury administracyjne odnoszące się do załóg w lotnictwie cywilnym zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 216/2008 (Dz. Urz. UE L 311 z 25.11.2011, z późn. zm.), w trakcie szkolenia praktycznego do licencji pilota lekkich statków powietrznych (LAPL), pilota turystycznego (PPL), pilota szybowcowego (SPL) lub pilota balonowego (BPL) uczeń-pilot wykonuje loty samodzielne pod nadzorem instruktora.

2. Na nadzór instruktorski nad lotami samodzielnymi uczniów-pilotów składają się czynności dydaktyczne instruktora przeprowadzane podczas przygotowania i wykonania lotów samodzielnych przez uczniów-pilotów. W trakcie wykonywania lotów samodzielnych przez uczniów-pilotów instruktor ponosi odpowiedzialność za bezpieczeństwo i efektywność szkoleniową tych lotów.

3. Czynności instruktora składające się na nadzór instruktorski nad lotami samodzielnymi uczniów-pilotów obejmują:

1) przed lotami:

- a) przeprowadzenie bezpośredniego przygotowania naziemnego do lotów, w tym odprawę przed lotem (omówienie zadania lotu),
- b) instruktaż przed lotem,
- c) sprawdzenie osobistego przygotowania ucznia-pilota i wydanie zgody na wykonanie lotu;

2) podczas lotów:

- a) czuwanie nad przebiegiem nadzorowanych lotów polegające na:
  - obserwowaniu lotu i tych jego faz, które przebiegają w zasięgu wzroku,
  - zbieraniu informacji o locie, drogą radiową i przy wykorzystaniu innych źródeł łączności i przekazu,
  - śledzeniu zmian warunków meteorologicznych w rejonie lotów lub na trasie lotów samodzielnych,
- b) udzielanie pomocy uczniowi-pilotowi, w razie stwierdzenia utrudnień lub zagrożeń tego lotu powodowanych przez ucznia-pilota lub inne czynniki, polegającej na:

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2012 r. poz. 951 i 1544 oraz z 2013 r. poz. 134, 628, 829 i 912.

- przekazywaniu drogą radiową lub innymi środkami łączności odpowiednich informacji, rad albo poleceń, a następnie kontrolowaniu stosowania się do nich ucznia-pilota,
- przekazywaniu sygnałami wizualnymi odpowiednich informacji i poleceń – jeżeli to konieczne i możliwe;

c) zgodnie z przepisami lotniczymi informowanie odpowiednich służb o zagrożeniach bezpieczeństwa nadzorowanego przez siebie lotu;

3) po zakończeniu lotów:

- a) przeprowadzenie instruktażu i odprawy,
- b) wysłuchanie relacji ucznia-pilota,
- c) omówienie popełnionych błędów przez ucznia-pilota,
- d) dokonanie oceny wykonanych lotów samodzielnych.

4. Instruktor w trakcie wykonywania lotów samodzielnych uczniów-pilotów powinien przebywać w miejscu gdzie zapewniona jest możliwość obserwacji lotu nadlotniskowego i dwustronnej łączności radiowej, a podczas przelotów samodzielnych, w miejscu, w którym dysponuje największym zasięgiem łączności radiowej z nadzorowanym uczniem-pilotem i gdzie może pozyskać informacje o przebiegu lotu z innych źródeł. Instruktor powinien mieć również możliwość korzystania z alternatywnych środków komunikacji w przypadku utraty łączności radiowej.

5. W szkoleniu samolotowym, motoszybowcowym i śmigłowcowym szczególną uwagę należy zwrócić na samodzielny przelot nawigacyjny z lądowaniem na lotniskach lub lądowiskach nie będących lotniskiem lub lądowiskiem startu (etapowych). Do wykonania tego lotu na lotniskach lub lądowiskach etapowych powinien być zapewniony dodatkowy nadzór instruktorski na czas lądowania, przygotowania i startu ucznia-pilota do kolejnego etapu przelotu. Nadzór powinien być ustanowiony na zasadzie uzgodnienia (pisemnego – sms, e-mail lub podpisane porozumienie) pomiędzy organizacją szkolącą a instruktorem posiadającym odpowiednie uprawnienia na lotnisku lub lądowisku etapowym. Potwierdzeniem pełnienia nadzoru na lotnisku lub lądowisku etapowym przez instruktora jest odpowiedni wpis na zleceniu na lot. Instruktor nadzorujący (wypuszczający ucznia-pilota na przelot) powinien powiadomić instruktora na lotnisku lub lądowisku etapowym o godzinie startu, planowanej trasie i spodziewanej godzinie przylotu ucznia-pilota. Instruktorzy na lotniskach lub lądowiskach etapowych informują instruktora nadzorującego o godzinie lądowania, godzinie startu oraz uwagach dotyczących obserwowanego przylotu i odlotu ucznia-pilota. Wszelkie zmiany w planie lotu instruktor etapowy uzgadnia z instruktorem nadzorującym, w tym w szczególnych przypadkach przerwanie lotu.

6. Instruktor nadzorujący przed wydaniem zgody na wykonanie przez ucznia-pilota lotu trasowego powinien sprawdzić w szczególności:

- 1) przygotowane obliczenia opracowanego nawigacyjnego planu lotu, w tym bezpiecznej wysokości lotu;
- 2) przebieg trasy lotu z uwzględnieniem przestrzeni powietrznej dostępnej i możliwej do wykorzystania w czasie wykonywania lotu;
- 3) planowany czas lotu i godzinę przylotu na lotnisko lub lądowisko (etapowe i bazowe) z uwzględnieniem koniecznych przerw na odpoczynek, przygotowanie i tankowanie na lotniskach etapowych;
- 4) rozliczenie paliwa z uwzględnieniem wymaganego zapasów przypadku zmiany trasy lub odejścia na lotnisko lub lądowisko zapasowe;
- 5) wyważenie statku powietrznego;
- 6) zasady utrzymania łączności radiowej ze służbami ruchu lotniczego;
- 7) znajomość czynności ucznia-pilota w przypadku napotkania niesprzyjających warunków atmosferycznych, utraty łączności, utraty orientacji geograficznej oraz postępowania w sytuacjach awaryjnych;
- 8) znajomość zasad wykonania lądowania zapobiegawczego;
- 9) wykonanie przeglądu przedlotowego statku powietrznego;
- 10) aktualne i prognozowane warunki meteorologiczne na trasie przelotu.

7. Instruktor nadzorujący powinien przekazać informację o planowanej trasie lotu ucznia-pilota właściwemu sektorowi służby informacji powietrznej – jeżeli to możliwe.

8. W przypadku braku instruktorów z odpowiednimi kwalifikacjami na lotnisku lub lądowisku etapowym, organizacja prowadząca szkolenie powinna zapewnić prowadzenie nadzoru instruktorskiego przez instruktora z tej organizacji, po uzgodnieniu z zarządzającym lub głównym użytkownikiem lotniska lub lądowiska etapowego. Instruktor powinien mieć zapewniony dostęp do łączności radiowej na czas lądowania i następnie startu ucznia-pilota.

9. W szkoleniu szybowcowym w lotach z wykorzystaniem prądów wznoszących instruktor nadzorujący powinien obserwować lot lub w przypadku jednoczesnego nadzoru kilku uczniów-pilotów powinien wyznaczyć obserwatora oraz cyklicznie kontrolować przez radio pozycję i wysokość szybowca. W przypadku przelotu szybowcowego instruktor nadzorujący powinien sprawdzić przygotowanie ucznia-pilota do przelotu zgodnie ze wskazówkami, o których mowa w ust. 6, stosowanymi odpowiednio oraz sprawdzić znajomość zasad wyboru terenu przygodnego do lądowania przez ucznia-pilota.

10. W szkoleniu balonowym, podczas lotu samodzielnego, instruktor nadzoruje start ucznia-pilota, następnie porusza się naziemnym środkiem transportu możliwie najbliżej trasy lotu balonu, mając kontakt z uczniem, przynajmniej za pomocą środków łączności i w miarę możliwości, powinien być obecny w planowanym miejscu lądowania ucznia.

11. W każdym przypadku nadzór instruktorski może sprawować instruktor posiadający odpowiednie uprawnienia instruktora co do rodzaju i zakresu szkolenia, które ma nadzorować. Instruktorzy posiadających ograniczenie „R” w trakcie wykonywania nadzoru instruktorskiego nad lotami samodzielnymi są nadzorowani przez wyznaczonych instruktorów zgodnie z procedurami obowiązującymi w organizacji szkolenia.

12. W przypadku wykonywania lotów samodzielnymi przez szkolonych posiadających licencję pilota nadzór instruktorski nad tymi lotami powinien być stosowany odpowiednio w zależności od rodzaju szkolenia i praktyki szkolonego w celu zapewnienia bezpieczeństwa szkolonemu.

13. Podczas wykonywania lotów nawigacyjnych uczeń-pilot powinien posiadać na pokładzie statku powietrznego:

- 1) dokumenty potwierdzające dopuszczenie do wykonywania lotów samodzielnymi (książka pilota oraz zlecenie na lot);
- 2) aktualne badania lotniczo-lekarskie;
- 3) dokument tożsamości ze zdjęciem;
- 4) dokumenty pokładowe, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

14. Zasady nadzoru instruktorskiego powinny być opisane w instrukcjach wykonawczych organizacji szkolenia. Zgodnie z AMC1 ORA.ATO.230(b)²⁾ zakres czynności i odpowiedzialności instruktora podczas nadzoru nad wykonywaniem lotów samodzielnymi uczniów-pilotów powinien być opisany w Instrukcji Operacyjnej organizacji szkolenia (ATO) w Dziale A. Jednak z uwagi na różnice w zakresie czynności instruktora wykonywanych podczas różnych lotów samodzielnymi, zakres tych obowiązków może być również opisany w Instrukcji Szkolenia organizacji szkolenia (ATO) lub Programie Szkolenia organizacji szkolenia ATO (np. w opisie ćwiczenia) mając na względzie brzmienie GM1 ORA.GEN.200(a)(5).

---

²⁾ Akceptowalne sposoby potwierdzania spełnienia wymagań (AMC) oraz materiały zawierające wytyczne (GM) do załącznika VII Część-ORA do rozporządzenia (UE) nr 1178/2011 ustanawiającego wymagania techniczne i procedury administracyjne odnoszące się do załóg w lotnictwie cywilnym zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 216/2008 (Dz. Urz. UE. L 311 z 25.11.2011, str. 1, z późn. zm.) zostały ogłoszone w załączniku nr 3 do wytycznych nr 5 Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego z dnia 20 września 2012 r. w sprawie ogłoszenia akceptowalnych sposobów potwierdzania spełnienia wymagań oraz materiałów zawierających wytyczne do rozporządzenia Komisji (UE) nr 1178/2011 (Dz. Urz. ULC z 2012 r. poz. 89).

§ 2. Wytyczne wchodzą w życie z dniem ogłoszenia.

wz. Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego
Wiceprezes ds. Standardów Lotniczych

Piotr Kasprzyk